

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK ÉS GYAKORLÓ FELADATOK*

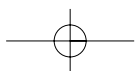
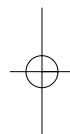
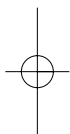
ÖSSZEÁLLÍTOTTA: LETENYEI LÁSZLÓ, RÁCZ ATTILA ÉS SZATHMÁRI MILÁN

- I. A társadalmi vizsgálat 281
- II. Kvalitatív és kvantitatív adatgyűjtési technikák ötvözése 283
 - III. Résztvevő megfigyelés 285
 - IV. Fókuszcsoportos interjú 288
- V. Interjú, kérdőív és adatbázisok gyűjtése – terepközeleli módon 291
 - VI. Mentális térkép szerkesztése 293
 - VII. Kapcsolatháló-elemzés 294
 - VIII. Interpretáció 296

* Az ellenőrző kérdéseket és gyakorló feladatokat szakemberek is haszonnal olvashatják, de alapvető célközönsége a vizsgáztató oktatók, akik ez alapján vizsgakérdéseket fogalmazhatnak meg, illetve a vizsgára készülő diákok, akik tudásukat ellenőrizhetik. A fejezet szűrőpróbaszerű kérdéseket tartalmaz, ami nem fedi, nem is fedheti le a teljes anyagot, ezért az ellenőrző kérdések helyes megválaszolása még nem feltétlenül jelenti azt, hogy az olvasó elsajátította a könyv teljes anyagát.

Az általános tankönyvszerkesztési szokás szerint az ellenőrző kérdések és gyakorló feladatok az egyes fejezetek végére kerülnek. Mi eltérünk ettől a gyakorlattól, két okból. Egyrészt a szöveggyűjteményre szintén vonatkoznak ellenőrző kérdések. Másrészt, (résztvevő) megfigyelésünk szerint, egy tankönyv olvasásakor a hallgatók nem olvassák el a fejezet végi ellenőrző kérdéseket, hanem a következő fejezetre ugranak. Kivételesen, amikor vizsgára készülnek, akkor viszont kifejezetten zavaró, hogy fejezetről fejezetre kell lapozni az ellenőrző kérdésekért. Ezért a kérdések és feladatok egy helyre, ebbe a fejezetbe kerültek.

A feladatokat tegeződő formában fogalmaztuk meg. Abból indultunk ki, hogy a kötet olvasói tervezőkollégák és egyetemi hallgatók lesznek. Mivel mind a hallgatókkal, mind pedig a kollégákkal tegeződni szoktunk, ezt érvényesítjük a kötetben is.

I. A társadalmi vizsgálat

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

Fogalmazd meg egyetlen mondatban, miért van szükség társadalmi vizsgálatra a településfejlesztési és rendezési gyakorlatban!

Az 1990. évi LXXVIII. törvény alapján határozd meg a településrendezés eszközeit! (4 darab)

Mi a különbség az önkormányzati határozat és rendelet között?

A települési és regionális önkormányzatok között alá-fölérendelt, hierarchikus viszony, vagy egyenrangúság jellemző?

Miért nincs településrendezéssel foglalkozó DG (Direction Général) az Európai Unióban?

Hány évre szól az Európai Unió költségvetési ciklusa, és meddig (év) tart a most érvényes ciklus?

Hány nemzeti operatív program van ma Magyarországon?

Futó Péter és Szeszler Zsuzsa öt lépésbe sorolták a fejlesztési koncepciókészítés legfontosabb teendőit. Melyik ez az öt lépés?

Mely szereplők mit csinálnak az egyes lépések során?

Az Európai Unió Tanácsának 1260/1999/EK-rendelete alapján fogalmazd meg egy-egy könnyen érthető mondatban, hogy mit jelentenek a következő, európai uniós közigazgatásban használt fogalmak:

- programozás;
- fejlesztési terv;
- támogatás;
- operatív program;
- prioritás;
- intézkedés;
- művelet;
- végső kedvezményezett.

282 TELEPÜLÉSKUTATÁS

Az Európai Uniónak hány ún. „célkitűzése” van, és melyek ezek?

Hány strukturális alapja van az EU-nak, és melyek ezek?

GYAKORLÓ FELADATOK

Lapozz a kötet 1.1. táblázatához! Az internet segítségével derítsd fel, hogy ma Magyarországon hány területre oszlanak a települési és térségi fejlesztési és rendezési feladatok; határozd meg az egyes szakterületek felügyelő hatóságokat (minisztériumi osztály vagy főosztály, esetleg önálló állami hatóság). Az eredményeket táblázatban foglald össze! Figyelem, a felügyelő hatóságok és szakterületeik a mindenkori kormányzati megfontolásoknak megfelelően gyorsan változhatnak!

fejlesztési és rendezési feladatok	a felügyelő hatóság megnevezése, internetcíme

Keress rá az általad összeállított táblázat kulcskifejezéseire az interneten, magyarul. Pontos statisztika vezetése nélkül ítéld meg, hogy az általad látott honlapok gazdái milyen intézménytípusba tartoznak (például önkormányzatok, fejlesztési ügynökségek, államigazgatási intézmények, fejlesztéssel foglalkozó vagy pályázatíró magáncégek stb.). Vonj le (gyenge lábakon álló) következtetéseket a fejlesztési piacra vonatkozóan: kik lehetnek a kulcsszereplők, mi az egyes intézménytípusok szerepe stb.

Egy településfejlesztési koncepció készítésekor társadalomkutató és műszaki végzettségű kollégák dolgoznak együtt. Megítélésed szerint hierarchikus vagy mellérendelt jellegű szervezeti munkamegosztás a célravezetőbb? Milyen lehetőségei és veszélyei vannak az egyik-, és milyen a másikkal együttműködésnek?

II. Kvalitatív és kvantitatív adatgyűjtési technikák ötvözése

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

Fogalmazd meg egy mondatban, miért van szükség a településkutatás során a kvalitatív és a kvantitatív adatgyűjtési technikák ötvözésére!

Mi az a négy szempont, ami alapján az adatgyűjtési módszereket kvalitatívabb vagy kvantitatívabb jellegűnek tekintjük?

Mit jelent a megbízhatóság és az érvényesség a szociológiában?

Mi az oprecionalizálás?

Teresa San Román szerint milyen két fázisból álljon a terepkutatás?

Alan Bryman szerint hogyan erősítheti a kvalitatív szakasz a kvantitatív kutatást?

ESSZÉKÉRDÉSEK

Sorolj fel érveket a túl korai operacionalizálás ellen!

Mit jelent a társadalomtudományos kutatás tervezésének lineáris vagy ciklikus folyamata James P. Spradley szerint?

Hogyan függ össze a kvalitatív-kvantitatív kérdés a mikro–makro problémával?

Milyen szempontok szólnak az egyoldalú kvantitatív kutatás ellen?

GYAKORLÓ FELADATOK

Válassz adatgyűjtési technikákat a következő kérdések megválaszolásához!

Ítéld meg előre, mi lenne az adatgyűjtés legfontosabb várható eredménye!

Becsüld meg, hogy az egyes technikák esetében mennyi időre lenne szükséged ahhoz, hogy lebonyolítsd a kutatást! (A kutatás során szükség esetén szakképzetlen segítőket alkalmazhatsz, például kérdezőbiztosnak.)

284 TELEPÜLÉSKUTATÁS

Székesfehérvár belvárosa kiemelkedő műemlék épületegyüttes, amely azonban rendkívül rossz állapotban található. A magántőke egyelőre nem partner a belváros rehabilitációjában; sem nagy forgalmú üzletek, sem a magas jövedelmű emberek nem a Belvárosban telepednek le. Az önkormányzat kérdése, hogy miként lehetne ezt a folyamatot megváltoztatni, vonzóvá tenni a Belvárost a magas jövedelmű vállalkozások és magánszemélyek részére.

Cecén a lakosság jelentős része az országúton átmenő forgalom számára primőr termékeket, dinnyét, paprikát, fűszereket árusít. A nagy forgalom ugyanakkor sok embert zavar a településen. Az önkormányzat javaslatot vár tőled arra, hogy kezdeményezze-e egy elkerülőút építését.

Sóvidéken, ahol hagyományosan jelentős a turizmus, az egyes falvak más-más értékekkel rendelkeznek. Például Parajd a sóbánya, Korond a turistapiac révén vált ismertté, Szovátán a Medve-tó termálvize jelenti a vonzerőt. Idegenforgalmi szakemberek szerint településközi összefogással tovább bővíthető a térség idegenforgalma. Azt a megbízást kapod, derítsd fel, mekkora a realitása a településközi együttműködés kialakulásának.

	Adatgyűjtési technika	Várható eredmény	Szükséges napok száma
Első példa	1. 2. 3.	1. 2. 3.	1. 2. 3.
Második példa	1. 2. 3.	1. 2. 3.	1. 2. 3.
Harmadik példa	1. 2. 3.	1. 2. 3.	1. 2. 3.

Rendelj mérőszámokat (operacionalizálás) a következő oksági összefüggésekhez!

Ha van rá lehetőség, végezz településeden kvalitatív felmérést, és ellenőrizd, relevánsnak mutatkoztak-e az általad kitalált mérőszámok! Miket javasolsz még, vagy helyettük?

	Okozat	Ok
Oksági összefüggés	A ceglédiek szeretik a városukat	Jó a munkaerő-piaci helyzet
Mérőszámok	1. 2. 3.	1. 2. 3.
Terepmunka során javasolt új mérőszámok	1. 2. 3.	1. 2. 3.

	Okozat	Ok
Oksági összefüggés	Sokan költöznek el is, be is Taszáron	Taszár a kaposvári agglomerációhoz tartozik
Mérőszámok	1. 2. 3.	1. 2. 3.
Terepmunka során javasolt új mérőszámok	1. 2. 3.	1. 2. 3.

III. Résztvevő megfigyelés

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

Fogalmazd meg egy mondatban, miért hasznos résztvevő megfigyelést alkalmazni a településkutatás során?

Mi Taylor és Bodgan szerint a résztvevő megfigyelés három fő elve?

Két szaggatott vonallal osszál fel egy üres papírlapot úgy, hogy megfeleljen a terepmunkanapló formai követelményeinek Taylor és Bogdan ajánlása szerint! (Több megoldás is elképzelhető.) Mi a szabadon hagyandó egyharmadnyi rész szerepe? Mi a margó szerepe?

A résztvevő megfigyelés során a kutató a rövid távú memóriájára támaszkodik. Sorolj fel szempontokat, hogy miért zavaró a jegyzetelés, a diktafon, fényképezőgép, kamera használata!

286 TELEPÜLÉSKUTATÁS

A játszótéren, parkban gyerekek vízpisztolyoznak. Az alábbi lehetőségek közül melyik nevezhető résztvevő megfigyelésnek?

- Megfigyelem a vízpisztolyozókat.
- Lefilmezem őket, és a felvételeket otthon elemzem.
- Figyelem őket, majd interjúkat készítek a gyerekekkel.
- Beállok, és vízpisztolyozok velük.

Ki tekinthető kulcsinformátornak a terepmunka során?

- Az az ember, aki az elejétől a végéig megfigyelte az eseményeket.
- Aki az adott események kulcsszereplője, alakítója volt.
- A kutató helyi barátja, aki személyes szemszögéből értelmezi az eseményeket.

A megérkezés a terepre és a beilleszkedés a terepmunka egyik legnehezebb időszak. Soroljon fel néhány javaslatot a beilleszkedés megkönnyítésére!

ESSZÉKÉRDÉSEK

Miért nem tartja Bronislaw Malinowski jó ötletnek arról kérdezni a Trobriand-szigetieket, hogy „Hogyan kezelik és büntetik a bűnelkövetőket?”

Malinowski szerint mi a tudományos képzés célja?

Fogalmazd meg Malinowski alapján, hogy egy településkutatás során mi a különbség a helybeli emberekkel való alkalmankénti találkozás és az igazi kapcsolat között.

Miért nevezi Vörös Miklós Malinowski résztvevő megfigyelését az antropológiai terepmunka archetípusának?

Fejtsd ki röviden, hogy mit jelent a politikai és a személyes felelősségvállalás kérdése az akcióantropológiában?

GYAKORLÓ FELADATOK

Magyarországon általában kényelmetlen parkolni: szűkek a parkolóhelyek, kevés a rézsútos beálló stb. Ennek egyik oka, hogy a parkolókat tervező szakemberek között felülreprezentáltak a statisztikák szerint legjobban vezetni tudó 30–50 év közötti, magasan képzett férfiak, akik nincsenek feltétlenül tekintettel más társadalmi csoportok eltérő parkolási szokásaira. Te milyen kutatást terveznél, a szűkebb lakókörnyezetben a parkolókérdés feltárására és egy javaslat megfogalmazására? (Használd a résztvevő megfigyelés módszerét is!)

Csukd be a szemed, és gondold végig magadban a környezetet! Írd le a megfigyelésed eredményét egy üres papírlapra!

Nézz körül újból, most már azzal a szándékkal, hogy minél többet megjegyezz a látottakból! Egészítsd ki a korábbi megfigyeléseid eredményét!

Pillants fel a könyvből, nézz körül, és rajzold le a teret két nézőpontból: felülnézetből és a Te nézőpontodból.

Elemezd a helyiség térhasználatát a rajzaid alapján!

Mutasd meg a vázlatokat egy ismerősödnek, és kérd meg, hogy kiegészítő információ nélkül olvasson ki minél többet a rajzaidból: szerinte hol és mikor készültek a rajzok, kik szerepelnek a rajzokon, és mit csinálhatnak?

Készíts interjút diktafonnal, de közben törekedj az interjúalany kulcskifejezéseinek és főbb gondolatainak szó szerinti megjegyzésére! A beszélgetés után közvetlenül, de a hangfelvétel visszahallgatása nélkül, emlékezetedre támaszkodva próbáld meg leírni legfontosabb gondolatait, és szó szerint az interjúalany által használt kulcsfogalmakat!

Napok múlva hallgasd vissza a hangfelvételt!

Sok lényeges információt veszítettél? Ha igen, akkor gyakorold a beszélgetések memorizálását és felidézését!

Mennyi időbe telt leírni a kulcsfogalmakat és a legfontosabb gondolatokat a emlékezetedre támaszkodva?

Mennyi időbe telt leírni a hangfelvétel alapján?

A következő kirándulás / családi esemény alatt érezd magad „terepmunkásnak”!

A nap során készíts néhány fényképet, és a nap végén írd terepmunkanaplót! A fényképeket csak egy hónap múlva hívd elő, és akkor a fényképnézés kapcsán felmerülő emlékeid alapján egészítsd ki a terepmunkanaplód! (Ez a gyakorlat rávilágíthat, miért kell a terepmunkanapló oldalainak egyharmadát szabadon hagyni.)

IV. Fókuszcsoportos interjú

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

Fogalmazd meg egy mondatban, hogy a településkutatás mely szakaszaiban érdemes fókuszcsoportos vizsgálatot végezni!

Hogyan nevezik a fókuszcsoportos interjúban a kérdezőt?

Milyen hosszú legyen (témától függetlenül) a fókuszcsoportos beszélgetés?

Egészítsd ki a mondatot: a kreatív csoportok többnyire ... létszámúak, míg az elmélyült munkának a ... létszámú csoport kedvez.

Milyen szakmai indok szól amellett (ha van ilyen), hogy a fókuszcsoport résztvevői többnyire páros számúak?

A szöveggyűjtemény szövegei alapján mit tart Merton és mit Kitzinger a csoportos interjú főbb előnyeinek?

Merton (et al. 1956) milyen kritériumok szerint javasolja az interjú folyamatos önellenőrzését? (4 darab)

Merton a kérdések strukturáltságának milyen fokozatait állapítja meg? (3 darab)

Miket emel ki Merton, és miket Kitzinger a csoport elhelyezkedése kapcsán?

Vicsek Lilla írása alapján sorold fel a csoportfolyamat-modell öt elemét Werdy-Langmaid nyomán!

Vicsek Lilla hat nagyobb csoportba osztja a fókuszcsoportos vizsgálat eredményeit befolyásoló tényezőket. Melyek ezek?

ESSZÉKÉRDÉSEK

Egy jelentésben azt olvasod, hogy egy fókuszcsoportos vizsgálat résztvevőinek 78%-a támogatta a tervezett beruházás megvalósítását. Anélkül, hogy bármi egyebet tudnál a kutatásról, mi a „gyanús” a kijelentésben? Milyen kiegészítő információt kérnél a jelentés készítőitől?

Egy fókuszcsoporthoz készített beszámoló alapján a megbízó kijelenti, hogy az adataid értéktelenek, mert nem reprezentatív a minta, túl kicsi az elemszám. Hogyan véded meg a kutatásodat, azaz hogyan indokolod, hogy az eredmények így is értékesek?

GYAKORLÓ FELADATOK

Egy vidéki általános iskola egy humán erőforrás-fejlesztési pályázaton szeretne indulni. A pályázat az egészségügyi tananyag fejlesztését és ezzel kapcsolatban a biológia-, kémia- és fizikaszertár felszerelését tenné lehetővé, s egyúttal egy nagyobb együttműködési hálóba vonná be az iskolát. A folyamat előre látható következményeit kell vizsgálnod. A megbízás értelmében arra kell választ adnod, hogy a tananyagfejlesztést és az iskola részleges profilváltását támogatja-e a pedagógus közösség és a településen élő szülők, illetve a program segíti-e az évek múlva várhatóan idejű gyerekek elhelyezkedési/továbbtanulási lehetőségeit.

A tervezés és megvalósítás mely szakaszaiban végeznél fókuszcsoporthoz vizsgálatot? Milyen további megkerülhetetlen kutatási kérdéseket fogalmaznál meg, amelyekre a megbízóid nem gondoltak? Kiket (azaz mely társadalmi csoportok tagjait) kellene leültetned az asztal mellé? A fókuszcsoporthoz kívül milyen további kutatásra van szükség? (Vedd figyelembe, hogy anyagi lehetőségeid erősen limitáltak.)

Egy vidéki kisvárosban a fókuszcsoporthoz vizsgálatban vizsgálandó témák laza felsorolását adják a kezredbe; olykor még a főbb kérdések sem kerültek meghatározásra. A te feladatod, hogy ez alapján kidolgozd a fókuszcsoporthoz felteendő kérdéseket. A 4., 5. és 6. téma a városi közlekedés, az egészségügy, illetve a kisváros és a környező települések kapcsolata.

Az alábbi táblázat alapján dolgozz ki az egyes témák és kulcskérdések alapján kérdéseket, amelyeket fel lehet tenni a csoportoknak! Ügyelj arra, hogy a konkrét információra utaló kérdéseken túl legyenek bevezető kérdéseid (ezek ráirányítják a figyelmet a témára), illetve átvezető kérdéseid, amelyek a kérdések folytonosságát biztosítják. A kulcskérdések és témák sorrendje változtatható. Példaképpen néhány kérdést megfogalmaztunk, de ezek is tetszés szerint átalakíthatók.

290 TELEPÜLÉSKUTATÁS

4. Első téma: közlekedés

Bevezető kérdés:

Első vizsgálati pont <i>Milyen járműveket preferálnak az emberek helyi közlekedés céljaira?</i>	1. kérdés: Mivel (milyen járművel) szokott leggyakrabban közlekedni a városban? 2. kérdés: Mi a kedvenc városi járműve, azaz mivel közlekedne legszívesebben? 3. kérdés:
Második vizsgálati pont <i>A városi kerékpárutak fejlesztésekor elsősorban a városon belüli kerékpáros közlekedés, vagy a város és környékbeli települések közötti kerékpárutak kialakítására koncentrálnon az önkormányzat?</i>	1. kérdés: 2. kérdés: 3. kérdés:
Harmadik vizsgálati pont <i>A gyalogos útvonalakat a fő közlekedési útvonalak mentén fejlesszék (járdaszélesítés, rehabilitáció), vagy a főútvonalakkal párhuzamos mellékutcákban alakítsanak ki gyalogos útvonalakat (sétálóutca-program)?</i>	1. kérdés: 2. kérdés: 3. kérdés:

Átvezető kérdés:

5. téma: Egészségügy

Bevezető kérdés:

Első vizsgálati pont <i>Szükség van-e a jelenleginél kisebb háziorvosi körzetek kialakítására?</i>	1. kérdés: 2. kérdés: 3. kérdés:
Második vizsgálati pont <i>Szabadon választható</i>	1. kérdés: 2. kérdés:

Átvezető kérdés:

6. téma: külváros-belváros kapcsolata

Bevezető kérdés:

Első vizsgálati pont <i>Szabadon választható</i>	1. kérdés: 2. kérdés: 3. kérdés:
Második vizsgálati pont <i>Szabadon választható</i>	1. kérdés: 2. kérdés:

Levezető kérdés:

V. Interjú, kérdőív és adatbázisok gyűjtése – terepközeli módon

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

A „rugalmasság” a kérdőíves vizsgálat érvényességének vagy megbízhatóságának jobbítását célozza?

A rugalmas kérdőív több nyílt kérdést kell hogy tartalmazzon, és puhább jellegű kell hogy legyen, mint a standard kérdésekből álló kérdőív?

Heltai és Tarjányi mely két nagy csoportra bontja a kérdezői hibákat?

Sorold fel a magatartáshibák típusait, Heltai és Tarjányi szerint! (4 darab)

Milyen nem valószínűségi mintavételi eljárásokat ismersz? (min. 4 darab)

Fogalmazd meg címszavakban, hogy Eranus, Láng, Máth és RácZ szerint melyek a személyes megkeresés előnyei? (min. 4 darab)

Sorold fel az irodalom alapján a telefonos adatgyűjtés főbb hátrányait és veszélyeit!

A számítógéppel támogatott kérdőíves technikák milyen típusait ismered? (3 darab)

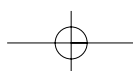
Mióta beszélhetünk az internetes adatgyűjtésről?

Milyen etikai kérdések merülnek fel általában az önkéntes, illetve sajátosan az e-mail alapú kérdőívek esetében? Sorolj fel legalább 3 szempontot!

ESSZÉKÉRDÉSEK

A 2. és 5. fejezet alapján fejtse ki a „terepközeli” és „tereptávoli” fogalmak jelentését! Milyen szempontok szerint tekinthető a mélyinterjú terепtávoli technikának? Miért van szükség olykor terepközeli hozzáállásra statisztikai adatbázisok beszerzésekor?

Fejtse ki, miért (vagy miért nem) teremti meg automatikusan a bizalmi légkört két ember között az alábbi két mondat: „A válaszadás névtelen és önkéntes. Az adatokat csak aggregált formában hozzuk nyilvánosságra.”

292 TELEPÜLÉSKUTATÁS

El tudsz-e képzelni olyan kulturális helyzetet a világon, amelyben a „*Mi az Ön anyanyelve?*” kérdés nem értelmezhető? Magyarországon előállhat ilyen helyzet? Ha igen, a lakosság mekkora részét érintheti?

GYAKORLÓ FELADATOK

Tedd fel az alábbi kérdéseket egy közeli barátodnak, illetve egy alacsony iskolai végzettségű, idősebb személynek.

- Mennyi az Ön háztartásában az egy főre jutó nettó jövedelem éves szinten?
- Kérem, rangsorolja egytől kilencig, hogy térképvásárláskor a felsorolt szempontokból milyen fontossági sorrendet követ Ön! (1: a legfontosabb, 9: nem számottevő)
Szempontok: 1. ár; 2. tartalmi gazdagság; 3. gyártó cég; 4. kötés típusa; 5. kiadás éve; 6. borító szépsége; 7. a térkép szépsége; 8. az eladó ajánlata; 9. egyéb, éspedig: ...
- Melyek a termelésük/szolgáltatásaik bővítését korlátozó legfontosabb tényezők?

Gyakorlásképpen keress további kérdőív- és interjúkérdéseket az interneten.

Kérdés közben figyelj, hogy a megkérdezettek mennyire értették meg a kérdést, szükség van-e kiegészítő információra, segítő kérdésre. Törekedj arra, hogy mindig ugyanazokat a kiegészítéseket használd. Jegyezd le, mit szoktál mondani segítségképpen!

Végül, fogalmazd át a kérdőívkérdéseket kétféleképp olyanra, hogy mindkét csoport tagjai (azaz mind a baráti köröd, mind pedig az idősebb és alacsonyabb végzettségű emberek) könnyen, különösebb gondolkodás nélkül válaszolhassanak a kérdésekre!

VI. Mentális térkép szerkesztése

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

Fogalmazd meg egy mondatban, miért van szükség mentális térképezésre a településkutatás során!

Sorold föl a mentális térkép öt gyűjtendő elemét Kevin Lynch alapján!

Mit tükröz a kutatás eredményeként létrejött mentális térkép?

- A polgármesteri hivatal dolgozóinak mentális térképét.
- A kutató mentális térképét a településről, az adatgyűjtés alapján.
- A település valamennyi lakosának összesített tudását a településről.

A kognitív térképezés melyik három fő csoportját állapította meg Tversky?

Hány mentális térképet rajzoltatott Milgram Párizs mentális térképének felvázolásához?

Mit jelent Brinkmann és Garamhegyi (1994) *céltáblás* eljárása?

A papírlapra rajzoltatás technikája miért volt különösen előnyös Csernák Balázs kutatása során?

Milyen adatgyűjtési technikát alkalmazott a térre vonatkozó információk gyűjtésére Bíró Zoltán?

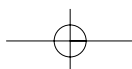
ESSZÉKÉRDÉSEK

Hogyan standardizálná a térre vonatkozó tudattartalmak gyűjtését?

Ismertesd röviden, hogy mit ért Downs, Roger M. és David Stea kognitív térképezés alatt!

GYAKORLÓ FELADATOK

Rajzold le a saját településedet úgy, ahogy Te látod, feltüntetve a mentális térkép elemeit Kevin Lynch alapján!

294 TELEPÜLÉSKUTATÁS

Szerkessz kérdőívet a mentális térkép öt elemének gyűjtésére saját településeden!

Készítsd el a kérdőív adatainak tárolására alkalmas SPSS keretfájlt!

VII. Kapcsolatháló-elemzés

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

Foglald össze egy mondatban, miért érdemes kapcsolatháló-elemzést végezni térségi tervező munka során!

Futó Péter (et al.) nyomán definiáld a regionális klaszterek fogalmát egy mondatban!

Mit jelent a skálafüggetlenség fogalma Barabási Albert László nyomán?

José Luis Molina szerint melyek a leggyakoribb társadalmi kapcsolatháló jellegű kutatási és publikációs témák?

Szántó Zoltán írása mely kutatásokban fedezi fel a kapcsolatháló-elemzés gyökereit?

Mit jelent a töréspont (cut point)?

Kürtösi Zsófia a hálózati központiság mely mutatóit ismerteti?

ESSZÉKÉRDÉSEK

Milyen elemek között lehet értelmezni egy kapcsolatháló-elemzést egy településkutatás során? Írj legalább három példát, és becsüld meg, mi lenne az egyes háló felvázolásának és összehasonlításának a várható haszna!

Milyen etikai jellegű korlátait látod a kapcsolatháló-elemzésnek egy kevés szereplős közegben, legyen szó akár egy kistelepülés lakóiról, akár egy vidéki város legjelentősebbnek számító vállalkozásairól.

GYAKORLÓ FELADATOK

Kutatási terv készítés kapcsolatháló-elemzésre.
Kapcsolati adatok gyűjtésére alkalmas kérdőív szerkesztése.

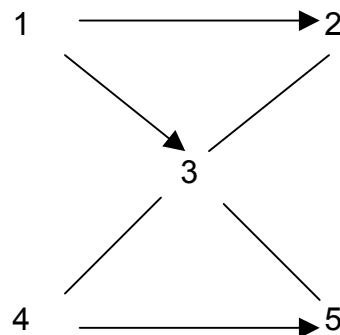
Keress rá a *JOSS*, a *Connections* és a *Redes* folyóiratokra, illetve a www.social-network.hu oldalon található magyar nyelvű írásokra az interneten! Válassz ki néhány olyan cikket, amelyben néhány nem túl sok elemből álló gráf található.

Vázold fel az interneten talált gráfokat egy mátrixban, lehetőleg egyenesen a Ucinet adatbáziskezelőjében. (A Ucinet programcsomag beta verziója, amely internetről ingyenesen letölthető, alkalmas gyakorlási célokra.)

Figyelem: a kapcsolat irányát a mátrixban a sor/oszlop értéke jelzi; lásd a példát. A szimmetrikus vagy irányítatlan kapcsolatokat a gráfok nyíl helyett vonallal jelölhetik.

Példa:

	1	2	3	4	5
1	-	1	1		
2		-	1		
3		1	-	1	1
4			1	-	1
5			1		-

Ha elkészültél az adatbázissal, ábrázold az eredményt Pajekkel, NetDraw-val vagy Mage-dzsel. Vesd egybe az eredményt az eredeti ábrával. Számíts sűrűséget és központiséget az adatbázisodon! Értelmezd az eredményeket!

VIII. Interpretáció

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

Fogalmazd meg egy mondatban, mit jelent az interpretáció a településkutatás során!

Sorold fel az interpretáció eszközeit és jellemzőit!

Mikor ér véget a településkutató munkája?

- Amikor a kutató átadja az elkészült tanulmányt a megbízónak.
- Amikor a kutató számlavezető pénzintézete igazolja a megbízás díjának beérkezését.
- Ha a kutató megbizonyosodott arról, hogy kutatása eredményeit át tudták venni a tervező kollégák, illetve a megbízó térségi vagy helyi önkormányzat.

Sorold fel a település kulcskérdéseinek jellemzőit!

Ismertesd az elektronikus és a nyomtatott szöveg főbb különbségeit (legalább 5 darab)!

ESSZÉKÉRDÉSEK

Mi a kulturális antropológia, a szociológia és a közgazdaságtan álláspontja az interpretáció szerepéről?

Mi a vezetői összefoglaló szerepe, mekkora terjedelmű legyen, és hol a helye a tanulmányban?

Mit jelent a *reflexivitas* Sarah Pinknél a vizuális módszertan által felvetett etikai kérdések vonatkozásában?

Mit takar McCloskey szerint a „statisztikai szignifikancia” kifejezés?

GYAKORLÓ FELADATOK

Magyarországon több helyütt gondot okoz, hogy a szemétkerakók megépítését az egyes települések lakossága tiltakozásával megghiúsítja. Tervezz adekvátnak tűnő interpretációs technikákat arra nézve, hogy a döntéshozók megértsék a NIMBY (*not in my backyard*) lényegét, vagyis azt a paradox helyzetet, hogy egy közcélokat szolgáló beruházást mindenki valahol máshol szeretne megvalósítani. Indokold, hogy az egyes interpretációs technikáknak mi lesz a várható haszna, és hogy inkább az önkormányzati vezetők vagy a lakosság meggyőzésére alkalmas!

Sok agglomerációs településen gond, hogy a gyors lélekszám-növekedéssel nem tart lépést a gyalogosközlekedés infrastruktúrája; nincsenek járdák, gyalogos-átkelőhelyek, az emberek, köztük gyerekek és idősek az úttesten közlekednek. Tegyük fel, hogy ez egy vizsgálatod során is kiderült. Készíts tervet arra, hogyan interpretáld ezt a kutatási eredményt az önkormányzat döntéshozóinak, illetve a rendezési tervet készítő műszaki kollegáknak! Készítsd el az elektronikus szöveg tervét és a hivatkozások fáját!

Készítsd el a fotódokumentáció tervét: hány darab és milyen jellegű fotót kell szerepeltetni, hogy a kérdést körültekintően dokumentáld?

Kérd el a lakóhelyed önkormányzatának településfejlesztési koncepcióját! A településfejlesztési koncepció alapján írd egy maximum 1 oldalas újságcikket a helyi újságba, melyben elmagyarázod a helyben élő embereknek a koncepció lényegi elemeit.

Készíts fotódokumentációt a településed honlapja számára, amely képes érzékeltetni a koncepció lényegi elemeit! Rendezd a fényképeket témakörönként külön oldalakra, és gondold át a hivatkozások rendjét!

Készíts filmtervet a helyi tévé számára, melyben tíz percben elmagyarázod, mit tartalmaz a koncepció!

Ítéld meg, hogy melyik interpretációs mód jár a legtöbb munkával, melyik a legolcsóbb, és melyik jut el a legtöbb érdekelthez, azaz a legtöbb helyi lakoshoz!

